

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Petr Málek

Vývoj a transformace zemědělských podniků v SO ORP Chotěboř

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph. D.

Olomouc 2017

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Petr Málek (R13043)

Studijní obor : Regionální geografie

Název práce: Vývoj a transformace zemědělských podniků v SO ORP Chotěboř

Title of thesis: Evolution and transformation of the agricultural enterprises in the Chotěboř administrative district.

Vedoucí práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph. D.

Rozsah práce: 38 stran a 8 vázaných příloh

Abstrakt : Bakalářská práce se zabývá vývojem zemědělství a jeho transformací na území OS ORP Chotěboř. Vývoj zemědělství a jeho následná transformace je zde zachycena v několika etapách v celorepublikovém kontextu. Na závěr je vyhodnocen současný stav zemědělství v SO ORP Chotěboř a zpracována SWOT analýza.

Klíčová slova: vývoj zemědělství, transformace zemědělství, SO ORP Chotěboř, SWOT analýza

Abstract: This bachelor thesis is focused on the evolution and transformation of agriculture in the area of the Chotěboř administrative district. The evolution and subsequent transformation is described in several stages in the whole country context. In conclusion a current state of agriculture in this district is assessed. This thesis also contains a SWOT analysis related to its subject.

Keywords: evolution of agriculture, transformation of agriculture, Chotěboř administrative district, SWOT analysis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem veškeré zdroje informací a literaturu v seznamu použité literatury.

V Olomouci 4. 5. 2017

.....

podpis

Rád bych tímto poděkoval své vedoucí RNDr. Tatianě Mintálové, Ph.D. za užitečné rady a konzultace při tvorbě práce a také svým rodičům za to, že mi umožnili studovat. V neposlední řadě potom své sestře Evě Žwakové za neustálou podporu během celého studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr MÁLEK**
Osobní číslo: **R13043**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Vývoj a transformace zemědělských podniků v SO ORP
Chotěboř**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Hlavním cílem práce je zhodnocení fyzicko-geografických, socioekonomických podmínek, zhodnocení transformačního procesu modelového regionu po roce 1989, vliv SZP EU a analýza současného stavu zemědělství a pořípadě jeho další možný vývoj.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání

Rozsah pracovní zprávy: 5 000 - 8 000 slov

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BIČÍK, I., JANČÁK, V. 2005. Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990. 1. vyd., UK, Praha, 2005. 103 s. ISBN 80-86561-19-4.

CULEK, M. a kol. 1996. Biogeografické členění České republiky. Enigma, Praha, 1996. 347 s. ISBN 88085368803.

DEMEK, J. 2006. Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. Edit. P. Mackovčín. 2. vyd., Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Brno, 2006. 582 s. ISBN 80-86064-99-9.

JANČÁK, V., GÖTZ, A. 1997 Územní diferenciacie českého zemědělství a její vývoj. 1. vyd., PŘF UK Praha, Praha, 1997. 81 s.

TOMÁŠEK, M. 2007 Půdy České republiky. Česká geologická služba, Praha, 2007. 68 s. ISBN 978-80-7075-688-1.

VĚŽNÍK, A. 1987 Geografie zemědělství I. 1. vyd., Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1987. 93 s.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 11. prosince 2016

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2017

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 11. prosince 2016

Obsah

Úvod	10
1 Cíle práce.....	11
1.1 Metodiky práce a použité zdroje dat	11
2 Vymezení a charakteristika území	13
2.1 Vymezení území a socioekonomická charakteristika.....	13
2.1.1 Vymezení území.....	13
2.1.2 Obyvatelstvo a sídelní struktura	15
2.1.3 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	15
2.1.4 Dopravní dostupnost.....	16
2.2 Fyzicko-geografická charakteristika	16
2.2.1 Geomorfologické členění.....	16
2.2.2 Klimatické poměry	17
2.2.3 Hydrologické poměry	19
2.2.4 Půdní pokryv	19
2.2.5 Ochrana přírody.....	20
2.2.6 Cena půdy	20
2.2.7 Zemědělské výrobní oblasti	21
2.2.8 Zemědělsky nepříznivé oblasti.....	21
3 Situace v zemědělství do roku 1989	23
3.1 Vývoj zemědělství po roce 1948 na území České republiky	23
3.2 Vývoj zemědělství po roce 1948 na území SO ORP Chotěboř.....	24
4 Transformační období	26
4.1 Proces transformace v Českém zemědělství	26
4.2 Programy a dotační politika spojené se vstupem České republiky do EU.....	27
4.3 Vývoj zemědělství po stupu České republiky do EU	28
4.4 Transformace zemědělských podniků na území SO ORP Chotěboř	29
5. Současný stav zemědělství v SO ORP Chotěboř	30
5.1 Zemědělské podniky právnických osob v SO ORP CHotěboř	30
5.1.1 Rostlinná výroba.....	30
5.1.2 Živočišná výroba	31
5.1.3 Příjemci dotací	31
5.2 Soukromé zemědělství v SO ORP Chotěboř	32
6 SWOT analýza.....	33

Závěr	34
Summary	35
Seznam literatury	36
Seznam příloh.....	38

Seznam zkratk

A.S	akciová společnost
BPEJ	bonitovaná půdně ekologická jednotka
ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
CHKO	chráněná krajinná oblast
JZD	jednotné zemědělské družstvo
LFA	zemědělsky nepříznivé oblasti (Less Favoured Areas)
PR	přírodní rezervace
SAPS	jednotné platby na plochu (singel area payment scheme)
SLBD2011	sčítání lidí, domů a bytů 2011
SO ORP	správní obvod obce s rozšířenou působností
S.R.O	společnost s ručením omezeným
SZIF	státní zemědělský intervenční fond
SZP	společná zemědělská politika
ZVO	zemědělské výrobní oblasti

Úvod

Od počátku vývoje lidské civilizace bylo zemědělství součástí lidské populace, utvářelo ráz krajiny a venkova i sídelní strukturu. V dnešních vyspělých zemích, mezi něž řadíme také Českou republiku, význam agrárního sektoru klesl a jeho podíl na hrubém domácím produktu je zanedbatelný, avšak na jeho významu neubývá. Tento fakt potvrzuje i to, že zemědělství hraje důležitou roli při plánování státního rozpočtu a i fakt, že Evropská unie skrze své finanční dotace významně zemědělství podporuje.

Zemědělství na území dnešní České republiky prošlo od konce druhé světové války řadou strukturálních změn. Od roku 1948, po nástupu komunistů k moci, začalo na našem území tzv. postupná kolektivizace a zakládání Jednotných zemědělských družstev (JZD). V tomto období měl náš stát plánované hospodářství a to se v roce 1989 po sametové revoluci změnilo na hospodářství tržní. Po roce 1989 se české zemědělství muselo vyrovnat s restitucemi a privatizacemi. Restituenti obnovili zemědělskou výrobu, nebo svůj majetek pronajali nově vznikajícím zemědělským společnostem. V roce 2004 Česká republika vstoupila do Evropské unie a tím se také zapojila do společné zemědělské politiky (SZP). Tento vstup přinesl do českého zemědělství nové způsoby výroby a obhospodařování zemědělské půdy, ale také nemalé finanční prostředky.

1 Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnocení vývoje a transformace zemědělství na území SO ORP Chotěboř, dále je to zhodnocení fyzicko-geografických a socioekonomických podmínek území SO ORP Chotěboř, jako poslední cíl je popsat současný stav zemědělství a zpracovat SWOT analýzu tohoto území.

1.1 Metodiky práce a použité zdroje dat

Před sepsáním samotné bakalářské práce bylo zapotřebí nastudovat vývoj zemědělství na celorepublikové úrovni v rozmezí daných let. Pro ucelený pohled na zemědělství posloužila především práce M. Beranové a A. Kubančáka (2010).

Problematikou vývoje a transformace zemědělství se zabývají tito autoři M. Beranová a A. Kubančák (2010), A. Věžník (1986), I. Bičík a V. Jančák (2005), A. Gotz (1997).

Mapy, které najdeme v bakalářské práci, byli zpracovány v programu ArcGis 10.1., tabulky byly zpracovány v programu Microsoft Office Excel 2007.

První polovina práce se zabývá vymezením zájmového území a jeho fyzicko-geografický a socioekonomický popis. Sociogeografická charakteristika území byla zpracována na základě dat z Českého statistického úřadu (ČSÚ), dále potom z dat a publikací Sčítání lidí, domů a bytů 2011 (SLBD2011). K fyzicko-geografické charakteristice vybraného území byly použity především knižní zdroje J. Demka a P. Mackovčina (2006), E. Quitta (1987), M. Tomášek (2007). Z online zdrojů to potom byly využívány webové stránky těchto institucí: Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ), Farmy zemědělské nemovitosti a Ministerstvo zemědělství České republiky.

Jako stěžejní práce, k popisu vývoje zemědělství po roce 1948 na území ČR, byla použita práce A. Věžníka (1986) a k popisu vývoje zemědělství po roce 1948 na území SO ORP Chotěboř byla použita diplomová práce P. Zadražila (2011).

Proces transformace zemědělství na území České republiky byl popsán podle práce Z. Valentové (2014). K popisu vývoje zemědělství po vstupu České republiky do Evropské unie byla použita práce M. Vošty (2010) a A. Věžníka a H. Svobodové (2012).

Současný stav zemědělství v SO ORP Chotěboř byl posun podle terénního šetření, řízených rozhovorů s zástupcem ředitele Statku Doubravka panem Dušanem Jarošem a s ředitelem podniku Zemědělská a.s Krucemburk panem Ing. Jiřím Uchytilem, dále podle statistik webu hbi.cz a Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF).

2 Vymezení a charakteristika území

2.1 Vymezení území a socioekonomická charakteristika

2.1.1 Vymezení území

Správní obvod obce s rozšířenou působností (dále SO ORP) Chotěboř se nachází v severní části kraje Vysočina (viz obr. 1), okrese Havlíčkův Brod. Sousedí s čtyřmi správními obvody obcí s rozšířenou působností, na východě se správním obvodem obce s rozšířenou působností Žďár nad Sázavou, na západě potom se správním obvodem obce s rozšířenou působností Havlíčkův brod, na severu a severovýchodě pak s obcemi správních obvodů Hlinsko a Chrudim, které spadají do Pardubického kraje na rozdíl od výše jmenovaných správních obvodů, jež spadají do kraje Vysočina.

POLOHA SO ORP CHOTĚBOŘ

v rámci krajů České republiky

Petr Málek
Olomouc, 2017

Obr. 1 Poloha SO ORP Chotěboř v rámci krajů České republiky (zdroj: vlastní pracování v ArcGis 10.1)

2.1.2 Obyvatelstvo a sídelní struktura

V SO ORP Chotěboř leží 31 obcí, je to pátý nejmenší SO ORP v kraji Vysočina co se počtu obcí týče. V obvodu jsou pouze dvě města, Chotěboř a Ždírec nad Doubravou. K 31. 12. 2015 zde žilo 22 117 obyvatel. Podle počtu obyvatel a velikosti katastrálního území je největší město Chotěboř (ČSÚ, 2017 [online]), které mělo k 1. 1. 2016 9 385 obyvatel a jeho katastrální území je 5 405 ha (Město Chotěboř, 2017 [online]). Druhým významným městem je Ždírec nad Doubravou, který měl k 1. 1. 2016 3 148 obyvatel. V regionu se nacházejí také čtyři městyse - a to Libice nad Doubravou, Krucemburk, Uhelná Příbram a Vilémov. Zbytek obcí má výrazně méně obyvatel. Hustota zalidnění je zde 67,2 obyvatel/km²(ČSÚ, 2017 [online]).

Podíl nezaměstnaných osob ve správním obvodu Chotěboř dosáhl svého maxima v roce 2013, kdy podíl nezaměstnaných osob činil 7,42%. K 31. 12. 2016 byl podíl nezaměstnaných osob 5,80 %, v tomtéž období byl 5 uchazečů na jedno pracovní místo (ČSÚ, 2017 [online]).

V tabulce 1 můžeme vidět věkové složení obyvatelstva k 31. 12. 2015. Z tabulky je patrné, že v zájmové oblasti žije nejvíce lidí ve věku 15 – 64 let a to 14 453 obyvatel, to je 65,06 % z celkového obyvatelstva správního obvodu. Průměrný věk je zde 42,6 (ČSÚ, 2017 [online])

Tab. 1 Počet a věkové složení obyvatel v SO ORP Chotěboř k 31.12.2015

SO ORP	celkem obyvatel	v tomto věku			průměrný věk
		0-14 let	15-64 let	65 a více	
Chotěboř	22 117	3 255	14 453	4 409	42,6

(Zdroj: Český statistický úřad)

2.1.3 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Podle SLBD 2001 je ekonomicky aktivních obyvatel v SO ORP Chotěboř 10 181 z celkového počtu 21 850 obyvatel. V procentuálním vyjádření je ekonomicky aktivních obyvatel 46,7 %, to je oproti celorepublikovému průměru 51,4% mírný podprůměr. Když se podíváme na srovnání zaměstnanosti v sektorech národního hospodářství, tak v I. sektoru pracovalo v SO ORP Chotěboř 13,4% a v České republice 4,7 %. Největší počet zaměstnaných obyvatel obvodu byl v II. sektoru a to 50,5 %. Celé srovnání zaměstnanosti

podle sektorů národního hospodářství mezi obvodem ORP Chotěboř a Českou republikou můžeme vidět v tabulce 3 (ČSU, 2017 [online]).

Tab. 3 Srovnání zaměstnanosti podle sektorů národního hospodářství mezi SO ORP Chotěboř a Českou republikou.

Území	Sektory národního hospodářství		
	I. Sektor	II. Sektor	III. Sektor
SO ORP Chotěboř	13,40%	50,50%	35,90%
ČR	4,70%	40,80%	54,50%

(Zdroj: SLDB 2011)

2.1.4 Dopravní dostupnost

Z hlediska dopravní dostupnosti protínají region ve východní části silnice I/34 a I/37, které se kříží ve městě Ždírec nad Doubravou.(ČSÚ, 2017 [online]). V roce 1871 byl zahájen provoz na trati č. 238 Havlíčkův Brod – Pardubice-Rosice nad Labem, trať na území obsluhuje zastávky Chotěboř, Bílek, Sobiňov a Ždírec nad Doubravou.

2.2 Fyzicko-geografická charakteristika

2.2.1 Geomorfologické členění

Podle geomorfologického členění spadá SO ORP Chotěboř do provincie Česká vysočina, soustavy Česko-moravská, podsoustavy Českomoravská vrchovina a celku Hornosázavská pahorkatina. Na území obvodu se nachází dva podcelky Kutnohorská plošina (okrsky Golčojeníkovská pahorkatina a Doubravská brázda) a Havlíčkobrodská pahorkatina (okrsky Sobiňovský hřbet, Dářská brázda a Chotěbořská pahorkatina).

Chotěbořská pahorkatina se rozkládá na ploše 299,71 km², tvoří ji ruly s ostrůvky žul a pruhy amfibolitů. Nad plochý povrch holoroviny se zvedají suky tvořené amfibolity. Nejvyšší bod je Vizáb 593,3 m n. m. Území je zalesněno z 25 %, vyskytují se zde mladé smrkové lesy s borovicí a modřínem, převažují pole. U Chotěboře se nachází kaňonovité údolí řeky Doubravy (PR Údolí Doubravy).

Sobíňovský hřbet je okrsek s rozlohou 10,77 km². Je tvořený křídovými usazeninami a prořezaným průlomovým údolím řeky Doubravy. Nejvyšší bod je Homole 583,1 m n. m.. Okrsek je středně zalesněný smrkovými porosty s borovicí. Na území se nachází PR Zlatá louka.

Dářská brázda je protáhlá sníženina, která se rozkládá na ploše 25,69 km², je tvořena křídovými usazeninami. Nejvyšší bod je Stráně 652,5 m n. m., nacházejí se zde rašeliništní louky, borové či smrkové lesy. Na území toho to okrsku se nachází část CHKO Žďárské vrchy.

Doubravská brázda je protáhlá sníženina při úpatí Železných hor. Rozkládá se na ploše 33,27 km², je tvořena svrchokřídovými usazeninami. Pouze 10 % území tvoří lesy, zbytek zaujímají pole. Na tomto území se nachází část CHKO Železné hory.

Golčojeníkovská pahorkatina je plochá pahorkatina, která se rozkládá na ploše 370,47 km², je tvořena převážně rulami, okrajově se zde nachází svory a křídové usazeniny. Nejvyšším bodem této pahorkatiny je bod Za stodolami 537 m n. m., 35 % území je zalesněno převážně smrkovým porostem (Demek, Mackovčín, 2006).

2.2.2 Klimatické poměry

Klimatické poměry jsou soustavou důležitých přírodních faktorů, které zásadně ovlivňují zemědělskou výrobu, zvláště pak tu rostlinou. Klima působí na zemědělskou půdu několika faktory a to zejména srážkami, větrem, teplotou a slunečním svitem. Klimatickými poměry můžeme do jisté míry vymezit oblasti pro efektivní pěstování jednotlivých zemědělských plodin (Věžník, 1987). Podle Quitta může Českou republiku rozdělit do třech základních klimatických skupin, které mají svoje podskupiny.

Je to:

- **oblast teplá T** (s podoblastmi T1 až T5, v ČR se vyskytují T2 a T4)
- **oblast mírně teplá MT** (s podoblastmi MT 1 až MT 11, v ČR se vyskytují MT 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11)

- **oblast chladná CH** (s podoblastmi CH 1 až Ch 7, v ČR se vyskytují pouze CH 4, CH 6, CH 7)

Naše zájmové území leží podle klasifikace klimatických oblastí v MT 2 a MT 3. Chladnější mírně teplou oblast MT 2 najdeme v severozápadní oblasti SO ORP Chotěboř. Teplejší mírně teplá oblast MT 3 se nachází na jihovýchodě území SO ORP Chotěboř kolem obcí Ždírec nad Doubravou, Oudoleň a Slavětín. V tabulce číslo čtyři můžeme vidět klimatické charakteristiky těchto oblastí.

Tab. 4 Jednotlivé klimatické charakteristiky klimatických oblastí v SO ORP Chotěboř

Klimatická charakteristika	Klimatické oblasti	
	MT 2	MT 3
Letních dnů	20 až 30	20 až 30
Dnů s průměrnou teplotou 10°C a více	140 až 160	120 až 140
Mrazových dnů	110 až 130	130 až 160
Ledových dnů	40 až 50	40 až 50
Průměrná lednová teplota [°C]	-3 až -7	-3 až -4
Průměrná červencová teplota [°C]	16 až 17	16 až 17
Průměrná dubnová teplota [°C]	6 až 7	6 až 7
Průměrná říjnová teplota [°C]	6 až 7	6 až 7
Průměrný počet dnů se srážkami 1mm a více	120 až 130	110 až 120
Srážkový úhrn ve vegetačním období [mm]	450 až 500	350 až 450
Srážkový úhrn v zimním období [mm]	250 až 300	250 až 300
Dnů se sněhovou pokrývkou	80 až 100	60 až 100
Jasných dnů	150 až 160	120 až 150
Zamračených dnů	40 až 50	40 až 50

(Zdroj: Mapa klimatických oblastí ČSR 1 : 500 000, Quitt,E.)

2.2.3 Hydrologické poměry

Území SO ORP Chotěboř odvodňují dvě povodí druhého řádu, které patří do úmoří Severního moře. Jsou to povodí řeky Doubravy a řeky Sázavy, zkoumané území z větší části odvodňuje povodí řeky Doubravy.

Řeka Doubrava (1-03-05-001) vzniká z několika pramenů pod Kamenným vrchem, v místech hlavního evropského rozvodí Labe a Dunuje. Kousek opodál pramenní také řeka Sázava, oba prameny odděluje jen nízký rozvodný hřbet. Stružný potok, jenž tvoří hlavní přítok rybníka Velké Dářko a patří do povodí Sázavy, je propojen umělou struhou s Městským potokem, který patří do povodí Doubravy. Tomu to jevu, při kterém voda jednoho pramene teče do dvou povodí, říkáme bifurkace neboli dvojřící. Doubrava je levostranný přítok Labe a vlévá se do něj kousek od Záboří nad Labem (Ludvík, 2005). Řeka je dlouhá 88,34 km a plocha jejího povodí čítá 598,4 km² (ČHMÚ, 2017 [online]). V roce 1913 byla v řece Doubravě vybudována jediná přehradní nádrž Pařížov, jedná se o jednu z nejstarších přehradních nádrží na území ČR (Ludvík, 2005). Tato přehrada už ovšem neleží v SO ORP Chotěboř.

Z menší části správní obvod odvodňuje povodí řeky Sázavy a to převážně Břevnický potok (1-09-01-040). Břevnický potok pramenní jihovýchodně od města Chotěboř u jeho místní části Marieves. Je to pravostranný přítok Sázavy, vlévá se do ní na 166,5 říčním kilometru. Břevnický potok je 18,5 km dlouhý a plocha jeho povodí je 70,3 km² (ČHMÚ, 2017 [online]).

Největší vodní plochou ve správním obvodu Chotěboř je rybník Řeka, který leží na řece Doubravě, je také největším rybníkem na Havlíčkobrodsku. Nachází se v katastru městyse Krucembuk. Rozloha jeho vodní plochy je 43,0 ha a celkový objem vody je 650 tisíc m³ (Povodí Labe, 2017 [online]).

2.2.4 Půdní pokryv

V oblasti chotěbořska se nacházejí modální kambizemě a pseudoglejové půdy (Sedláček, Janderková, Šefrna, 2009). Kambizemě je nejrozšířenější půdní typ na našem území, najdeme je jak v pahorkatinách a vrchovinách, tak i na horách. Nejrozšířenější jsou v nadmořských výškách mezi 450 až 800 m n. m. Nacházejí se v oblastech s ročním úhrnem

srážek od 500 do 900 mm a průměrnou roční teplotou mezi 4°C až 9°C. Modální kambizem se vyznačuje vysokým obsahem humusu, příznivější půdní reakcí a poněkud zhoršenými sorpčními vlastnostmi. Pseudoglejové půdy je typ půd, jenž se nachází ve středních výškových stupních, tam se často střídá s illimerizovanými půdami. Podnebí těchto oblastí má roční úhrn srážek v rozmezí 550 až 900 mm a průměrnou roční teploty pohybující se mezi 6 až 8°C. Půdotvorný substrát pseudoglejových půd tvoří sprašové hlíny, hlinité a jílovité ledovcové uloženiny, smíšené svahoviny, jíly a odvápněné slínovce (Tomášek, 2007).

2.2.5 Ochrana přírody

Na území SO ORP Chotěboř zasahují dvě chráněné oblasti a to CHKO Železné hory a CHKO Žďárské vrchy. CHKO Železné hory bylo vyhlášeno 27. března 1991, má celkovou rozlohu 380 km². Z flóry je na území CHKO Železné hory registrováno 1 200 druhů vyšších rostlin, z fauny zde žije přes 75 druhů měkkýšů a 230 druhů obratlovců. CHKO Žďárské vrchy bylo vyhlášeno 25. května 1970, má celkovou rozlohu 705 km².

Z flory je zde registrováno přes 1450 druhů vyšších rostlin, z fauny zde žije přes 82 druhů měkkýšů a 270 druhů obratlovců (Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2017, [online]).

2.2.6 Cena půdy

Rozloha správního obvodu Chotěboř k 31. 1. 2015 byla 32 901 ha, z toho bylo zemědělské půdy 20 319 ha a lesních pozemků 9 800 ha (ČSÚ, 2015 [online]).

Průměrnou cenu zemědělské půdy určuje podle bonitovaných půdních ekologických jednotek (BPEJ) vyhláška ministerstva zemědělství č. 412/2008. Sb. BPEJ je pěti místný kód, který udává příslušnost ke klimatickému regionu, hlavní půdní jednotku, sklonitost a expozici a skeletovitost a hloubku půdy. Průměrná cena SO ORP Chotěboř k 1. 1. 2017 byla 5,39 Kč/m². Nejvyšší cena zemědělské půdy byla potom v katastru obce Vilémov a to 9,12 Kč/m² a nejnižší potom v katastru obce Slavíkov 3,25 Kč/m², viz příloha č. 6(Farmy, 2017 [online]).

2.2.7 Zemědělské výrobní oblasti

Nejstarší kategorizací zemědělské půdy v České republice jsou zemědělské výrobní oblasti (ZVO). Na začátku 20. století soužila tato kategorizace pro statistické hodnocení zemědělské rostlinné výroby v oblastech s různými klimatickými podmínkami. Na počátku šedesátých let 20. století zakotvila vyhláška ministerstva zemědělství České republiky (č.231/1959) zemědělské výrobní oblasti pro jednotlivá katastrální území. Původní účel zařazení katastrálního území do výrobních typů a podtypů byl stanovení zemědělské daně (zákon č.50/1959 Sb. o zemědělské dani.). Posléze tato kategorizace posloužila k rajonizaci zemědělské výroby na území České republiky. Český úřad zeměměřičský a katastrální a Český statistický úřad využívá zemědělské výrobní oblasti pro statistické zhodnocení zemědělství v České republice až do současnosti. Oblast České republiky se dělí na čtyři výrobní typy.

Je to oblast:

- kukuřičná (označení K),
- oblast řepařská (označení Ř),
- oblast bramborářská (označení B),
- oblast horská (označení H).

Dále se tyto oblasti dělí na jedenáct podtypů (Půda, 2015).

Na území SO ORP Chotěboř se nachází dvě výrobní oblasti a to na severu v katastrálních územích obcí Vílémov a Heřmanice je to oblast řepařská a podoblast Ř1. Na zbytku území se nachází zemědělská výrobní oblast bramborářská s dvěma podoblastmi B1 a B2, kde B2 převládá.

2.2.8 Zemědělsky nepříznivé oblasti

Zemědělsky nepříznivé oblasti (Less Favoured Areas, LFA) jsou oblasti se strukturálními a trvalými přírodními nevýhodami pro zemědělskou výrobu. Podpora těchto oblastí se datuje již do období začátku tzv. Společné zemědělské politiky. Zemědělcům

v těchto oblastech je ročně přiznávána platba za hektar obhospodařované půdy, tato platba má kompenzovat jejich ušlé zisky a vyšší náklady (Štolbová, 2007).

Zemědělsky nepříznivé oblasti dělíme:

- **horské oblasti** - to jsou oblasti obcí nebo jejich katastrálních území s nadmořskou výškou přesahující 600 m. n. m., nebo s výškou 500 až 600 m. n. m. a zároveň se svažítostí vyšší než 15 % na ploše větší než 50 % výměry katastru obce.
- **ostatní méně příznivé oblasti typu OA** – jedná se o obce nebo jejich katastrální území jejichž zemědělská půda má výnosnost nižší než 34 bodů, jenž se nachází na území kraje, který v průmětu splňuje tyto demografická kritéria, hustota obyvatel je nižší než 75 obyvatel/km² a podíl pracujících v zemědělství na celkovém počtu práce schopných je vyšší než 8 %.
- **ostatní méně příznivé oblasti typu OB** – to jsou obce, v jejichž katastrální území má zemědělská půda výnosnost 34 až 38 body a splňují demografická kritéria ostatních méně příznivých oblastí typu OA:
- **specifické oblasti typu S** – do této kategorie jsou zařazeny obce nebo katastrální území, která mají výnos zemědělské půdy nižší než 34 bodů, nebo s výnosností 34 až 38 bodů a zároveň na 50 % zemědělské půdy obce nebo katastrálního území je sklonitost terénu vyšší než 7° (Půda, 2015).

Většina zemědělské půdy ve správním obvodu Chotěboř je zařazena do typu OA, katastrální území obcí Vepřikov a Klokočov je zařazeno do typu OB a katastrální území obce Krucemburk je zařazeno od horské oblasti do podtypu H3, viz příloha č. 7.

3 Situace v zemědělství do roku 1989

3.1 Vývoj zemědělství po roce 1948 na území České republiky

Vývoj zemědělství na území dnešní České republiky po roce 1948 do roku 1989 můžeme rozdělit podle Věžníka na pět etap.

První etapu datujeme od konce 2. sv. války až do února 1949. V této etapě šlo především o dokončení nebo provedení pozemkové reformy. Byly zabaveny pozemky šlechty a kolaborantů, tato půda byla přidělena malým zemědělským výrobcům, taktéž byl proveden zábor zemědělské půdy na určitý plošný limit.

Druhá etapa začíná po komunistickém převratu v únoru 1948, kdy byl přijat zákon o jednotných zemědělských družstvech (JZD). Na našem území se začínají zakládat první JZD (I. a II. typu). JZD I. typu nebylo ještě družstvem v tom pravém slova smyslu, byl zde společný osev půdy, tato půda však ještě zůstávala v soukromém vlastnictví družstevníků. Podle výměry půdy každého družstevníka se posléze rozdělovala sklizně i náklady na zemědělskou výrobu. Ve II. typu zemědělských družstev už byla společná rostlinná výroba a živočišná zůstávala individuálně na každém družstevníkovi. V této etapě také dochází k hospodářsko-technické úpravě půdy, dochází k scelování pozemků, rozoráním mezí. Význam produkce malých hospodářských rolníků upadá a zůstává pouze v horských oblastech.

Ve třetí etapě v období od roku 1952 do roku 1959 došlo k růstu technického vybavení v zemědělství. Na začátku tohoto období se zakládají JZD III. typu, pro ně je charakteristická společná rostlinná i živočišná výroba, dochází zde ke společnému ustájení dobytka. Práce v těchto družstvech je organizovaná do stálých pracovních skupin. Později se zakládají JZD IV. typu, kde již byla družstva bez záhumeníků. Na konci roku 1959 byl u nás počet JZD – 12 560, jejich průměrná výměra byla 353 ha zemědělské půdy.

Předposlední etapa se datuje do období mezi roky 1960 až 1974. V tomto období dochází ke slučování menších JZD do větších podniků, kvůli lepšímu využití zemědělské mechanizace druhé generace. Už neplatí fakt, že v každé obci je JZD. V první polovině této etapy dochází ke konsolidaci socialistického sektoru s pomalým vzestupem zemědělské produkce. Druhou polovinu potom můžeme charakterizovat jako období rozvoje socialistické zemědělské velkovýroby.

V poslední etapě po roce 1974 se rozvíjí spolupráce zemědělských podniků. Celkový počet JZD se prudce snížil. Zemědělská družstva se seskupují do kooperačních seskupení a výrobních celků, ty potom obhospodařují 10 až 20 krát větší území než tomu bylo u družstev v předešlé etapě. V této etapě se také zvyšuje negativní dopad zemědělské výroby na životní prostředí. Zemědělská produkce v těchto letech prudce stoupá. Počet jednotných zemědělských družstev v ČSSR je 1 722, jejich průměrná výměra je 2 500 ha zemědělské půdy.

Na území ČSSR byly kromě JZD také zřizované státní statky a to především v pohraničním území (po odsunu Němců), potom také v obcích, kde se nevytvořily podmínky pro vznik JZD a na bývalých velkostatkách. Ani státním statkům se nevyhnulo slučování, je to patrné na jejich počtu v období mezi léty 1960 až 1987, kdy z původních 365 statků zůstalo 200 s průměrnou rozlohou 6 800 ha zemědělské půdy (Věžník, 1987).

3.2 Vývoj zemědělství po roce 1948 na území SO ORP Chotěboř

Na území SO ORP Chotěboř vznikají po roce 1948 tři největší státní zemědělské podniky a to JZD Maleč, JZD Libice nad Doubravou a Státní statek Chotěboř. Z hlediska neexistující publikace, která by mapovala vývoj JZD v této oblasti, se v této kapitole budeme zabývat jen Státním statkem Chotěboř, jenž byl na tomto území i největším podnikem.

Státní statek, národní podnik, Chotěboř by založen dne 1. ledna 1949. Na začátku obhospodařoval území o velikosti 4 500 ha. Jeho působnost můžeme rozdělit do tří oblastí a to Chotěbořsko (zde byly začleněny národní správy velkostatků Chotěboř, Nejepín, Uhrov, Kysibíl, Radimov, Horní Studenec, Nový Studenec a Branišov a JZD Chotěboř), Leděčsko (správa velkostatků Světlá nad Sázavou, Dobrnice a Štěpánov) a Skutečsko (velkostatky Srní a Přehradí u Skutče). Už z toho rozdělení je patrné, že hlavní část zemědělské výroby státního statku byla na území Chotěbořska.

Samostatnost státního statku Chotěboř trvala pouze 4 roky, protože dne 1. ledna 1953 byl státní statek Chotěboř v rámci reorganizace připojen ke státnímu statku Čáslav. Jeho provozovny na Leděčsku byly předány do správy státního statku Leděč nad Sázavou a provozovny na Skutečsku byly předány do správy státnímu statku Hlinsko v Čechách.

Po začlenění statku Chotěboř do státního statku Čáslav se na Chotěbořsku pozastavila investiční výstavba z důvodu toho, že se většina investic konala na Čáslavsku.

V roce 1960 vznikl opět samostatný státní statek Chotěboř, který začal hospodařit na 4 547,58 ha půdy. V roce 1977 se z důvodu koncentrace a specializace zemědělské výroby dostaly do správy tyto zemědělské podniky JZD Střížov, JZD Příjemky, JZD Trpíšovice a státní statek Ledec nad Sázavou, a tak došlo k téměř k zdvojnásobení obhospodařujících ploch z 4 550 ha na 8 700 ha. Na konci roku 1988 obhospodařoval státní statek Chotěboř 8 933 ha zemědělské půdy (Zadrazil, 2011).

4 Transformační období

4.1 Proces transformace v Českém zemědělství

Po roce 1989 se udály v českém národním hospodářství velké změny. Zemědělství se muselo transformovat z plánovaného hospodářství na tržní hospodářství. Dalšími změnami bylo navrácení státního majetku původním majitelům (restituce) a převod státního majetku do soukromého vlastnictví (privatizace). Po vstupu do EU se české zemědělství muselo také výrazně transformovat (Nešporek, 2011).

Zákon č. 229/1991 Sb. o půdě stanovil jasná pravidla restitucí zemědělského a lesního majetku. Řešení restitucí nemovitého majetku svěřil do rukou nově vytvořeným orgánům státní správy, konkrétně okresním pozemkovým úřadům (OPÚ). K 31. 1. 1993 bylo na území České republiky evidováno 256 900 restitučních nároků. Hodnota tohoto majetku se pohybovala kolem 13,7 milionů Kč. Průměrně na jeden okres připadalo asi 3 400 restitučních nároků, okres s největším počtem restitučních nároků byl Litoměřice 18 000 (Jelen, 2017).

Transformaci českého zemědělství můžeme rozdělit do třech základních etap, první etapu do roku 1994 lze označit jako liberalizační, druhou etapu mezi roky 1995 a 1998 - zde hovoříme převážně o stabilizačním procesu a rozvoji tržních institucí. Poslední třetí etapa je přípravou pro vstup České republiky do Evropské unie. Tato etapa začíná rokem 1998 a končí vstupem do EU tedy v roce 2004.

První etapa do roku 1994 je charakteristická přizpůsobováním se novým podmínkám a trendům v zemědělství. V těchto letech prudce klesal stav hospodářských zvířat, také se snížilo množství používaných hnojiv a snížily se výnosy produkce. V tomto období také zaznamenáváme největší pokles počtu zaměstnanců v zemědělství a to o 50 % z 600 000 na 300 000 zaměstnanců. V první etapě také vrcholí liberalizační a restituční procesy za podpory státu. Také se zakládají nové podniky a rodinné farmy.

Ve druhé stabilizační etapě v letech 1995 až 1998 bylo dosaženo stability na trhu s agrárními produkty a stejně tak cenové distorze, způsobená předchozími nešetrnými zásahy vlád, se zmenšily. V těchto letech bylo nejtěžší pro nové nebo staronové zemědělce dosáhnout na nové dotace, dřívější zdroje financování byly přeměřovány spíše do obchodu. Toto mělo

za následek, že si zemědělci nemohli pořídit hnojiva pro rostlinou produkci a dostatek krmiva pro dobytek, to vyústilo ve vybití části zvířecí produkce. V roce 1991 byla zákonem založena první významná státní instituce a to Fond tržní regulace. V roce 1993 změnil název na Státní fond tržní regulace. Tento fond byl hlavní nástroj státu k realizaci zemědělské politiky a ke stabilizaci toho to odvětví, dále potom garantoval minimální výkopní ceny pro zemědělské podniky a sazby vývozních subvencí.

Poslední etapu můžeme označit za tzv. předvstupovou, kdy se české zemědělství připravovalo na vstup do Evropské unie. Bylo nutné upravit naše právní normy, tak abychom úspěšně vstoupili do EU. V EU funguje tzv. Společná zemědělská politika. Jde o soubor norem, opatření a plánů. Tento soubor má za úkol sjednotit zemědělství států EU k lepšímu fungování a šetrnému přístupu k životnímu prostředí. V roce 1995 vstoupila v platnost Asociační dohoda formou zákona 7/1995 Sb. mezi Českou republikou a EU. Společná zemědělská politika měla na české zemědělství silný strukturální vliv. V té to etapě došlo ke snížení počtu zaměstnaných lidí v zemědělství a zároveň byla zvýšena produktivita práce. Rostly kvalitativní nároky na produkty, tím vzrostly náklady na produkci (Valentová, 2014).

4.2 Programy a dotační politika spojené se vstupem České republiky do EU

Česká republika ještě před vstupem do EU využívala finanční podporu z tzv. předvstupních programů. Lze je rozdělit na tři základní (Bičík, Jančák, 2005)

1. SAPARD – tento program byl postaven na třech základních prioritách, zvyšování konkurence schopnosti zemědělství a zpracovatelského průmyslu, trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí
2. PHARE – se zpočátku zabýval restrukturalizací a rozvojem podnikatelských aktivit, posléze se program zaměřil na vybudování institucí nutných pro vstup do EU
3. ISPA – jednalo se program na spolupráci ministerstva zemědělství s dalšími ministerstvy.

4.3 Vývoj zemědělství po stupu České republiky do EU

Dne 1. 5. 2004 vstoupila Česká republika do EU, tím se celé české zemědělství muselo přizpůsobit Společné zemědělské politice (SZP), jejím základem je společný trh se zemědělskými výrobky a systém cenových podpor a subvencí. Společná zemědělská politika Evropské unie není zaměřena pouze na produkci zemědělských produktů, ale má i další cíle, jako jsou udržitelnost venkova, rozvoj venkovských regionů a kulturní dědictví. V tomto ohledu české zemědělství značně zaostávalo, jelikož bylo primárně zaměřeno na produkci zemědělských produktů. Mezi největší problémy českého zemědělství patřily nízké hektarové výnosy, malá užitkovost živočišné výroby, technická a technologická zaostalost a špatný management zemědělských procesů (Věžník, Svobodová, 2012).

Od roku 2004 jsou v České republice vypláceny dotace systémem jednotné platby na plochu (SAPS – singel area payment scheme). Cílem těchto jednotných plateb na plochu je zajistit stabilní příjem pro zemědělce. Tato podpora je poskytována zemědělcům bez ohledu na to co produkují (Vošta, 2010).

Co se týče zisků českých zemědělců po vstupu do EU, jsou převážně zvyšující. V letech 2005 až 2010 se zisky zemědělců zvýšily z 15 mld. Kč na více než 35 mld. Kč. Avšak zemědělský sektor v rámci HDP stále zaostával. Počet zaměstnaných obyvatel v zemědělství klesl z 77,5 tis zaměstnanců v roce 2004 na 65,4 tis zaměstnanců v roce 2013. V průběhu času začala převládat rostlinná výroba nad tou živočišnou, ale užitkovost hospodářských zvířat se výrazně zlepšila. Nejvýznamnější změnu osevních ploch zaznamenaly brambory a cukrovka, jimž se plochy snížily. Přesně naopak tomu bylo u řepky, jejíž osevní plochy vzrostly. Toto můžeme vidět v tabulce číslo 5 (Věžník, Svobodová, 2012).

Tab. 5 Vývoj osevních ploch vybraných plodin v České republice v letech 2004 až 2014

Osevní plochy v tis. ha	Roky										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Obiloviny	1 607	1 593	1 527	1 561	1 553	1 528	1 460	1 468	1 445	1 428	1 411
Brambory	36	36	30	32	30	29	27	26	24	23	24
Cukrovka technická	71	66	61	54	50	52	56	58	61	62	63
Řepka	259	267	292	338	357	355	369	373	401	419	389
Písniny na orné půdě	501	492	459	429	406	397	406	423	436	436	452
Trvalé travní porosty (včetně pastvin)	972	974	976	978	980	983	986	989	992	994	x

(Zdroj: Český statistický úřad.)

4.4 Transformace zemědělských podniků na území SO ORP Chotěboř

V této podkapitole se budeme zabývat transformací podniků na území správního obvodu Chotěboř.

V letech 1992 až 1996 se státní statek Chotěboř musel vypořádat s nároky téměř 6 000 restituentů. Restituční proces státního statku Chotěboř proběhl, rychle a bez větších problémů (opomeneme-li poměrně špatný stav zemědělského majetku navrácený restituentům). Většina restitučních nároků byla vyřešena už v roce 1992 (Zadrazil, 2011). Dne 31. 3. 1996 byl Státní statek Chotěboř privatizován. Vzniklo z něj několik menších podniků jako např. Statek Doubrava s.r.o Chotěboř, Agrospol Počátky s.r.o nebo Statek Horní Studenec. Nejvýznamnějším podnikem byl a stále je Statek Doubravka s.r.o Chotěboř, který navazuje na tradici Státního statku Chotěboř. Statek Doubrava byl založen dvěma fyzickými osobami jako právnický subjekt. Na začátku si Statek Doubravka pronajal od soukromých vlastníků půdy dalších 400 ha. Na začátku své existence hospodařil na 1 350 ha zemědělské půdy, 1 470 ha lesních pozemků a 51 ha rybníků.

Dvě největší JZD na území SO ORP Chotěboř se v roce 1991 transformovala na menší zemědělské subjekty a to JZD Maleč na ZD Maleč a ZD Nová Ves-Víska, JZD Libice nad Doubravou na Zemědělsko-obchodní družstvo Libice nad Doubravou. Zemědělsko-obchodní družstvo Libice nad Doubravou v roce 2005 zkrachovalo a přešlo pod DVPM Slavíkov (Asociace soukromého zemědělství v ČR, 2017[online]).

5. Současný stav zemědělství v SO ORP Chotěboř

5.1 Zemědělské podniky právnických osob v SO ORP CHotěboř

Podle terénního šetření a podle webu hbi.cz se na území SO ORP Chotěboř nachází 8 zemědělských podniků právnických osob. Jedná se o tyto podniky, Zemědělská a.s Krucemburk, ZS Vilémov a.s (člen skupiny AGROFERT), DVPM Slavíkov, Zemědělské družstvo Maleč, Zemědělské družstvo Nová Ves-Víska, Statek Doubravka s.r.o, Statek Horní Studenec s.r.o, Ranč 3x/D spol. s.r.o., viz příloha č. 8. Všechny zemědělské podniky se zabývají rostlinou i živočišnou výrobou, kromě podniku Ranč 3x/D spol. s.r.o., ten se zabývá pouze živočišnou výrobou - a to chovem koní, dobytka a pštrosů (SZIF, 2017 [online]).

5.1.1 Rostlinná výroba

Hlavními pěstovanými plodinami na území SO ORP Chotěboř jsou obiloviny, řepka, mák, kmín a píce. Z hlediska počtu hektarů obhospodařované zemědělské půdy je na prvním místě zemědělský podnik Zemědělská a.s Krucemburk s výměrou 3 872 ha zemědělské půdy. Za ním následuje zemědělský podnik DVPM Slavíkov s výměrou zemědělské půdy 2 100 ha. Ovšem zemědělská půda, kterou obhospodařují tyto dva podniky, se nenachází pouze na území SO ORP Chotěboř, proto je zavádějící je považovat za největší zemědělské podniky na tomto území. Největším podnikem, který hospodaří pouze v SO ORP Chotěboř, je Statek Doubravka s.r.o..

Statek Doubravka hospodaří na 1 184 ha zemědělské půdy, 1 100 ha lesní půdy a 52 ha vodních ploch. Orná půda má výměru 750 ha a pastviny 434 ha. Na orné půdě statek v roce 2017 pěstuje tyto plodiny 165 ha oz. pšenice, 165 oz. řepky, 100 ha maku modrého, 135 ha j. ječmene, 20 ha oz. ječmene, 65 ha jetele na semeno, 15 ha kmínu, 60 ha ovesa a 25 ha hrachu. Statek měl k 24. 4. 2017 24 stálých zaměstnanců, v letních měsících a v období sklizně najímá statek cca 10 brigádníků.

5.1.2 Živočišná výroba

Živočišná výroba v SO ORP Chotěboř je zaměřena především na chov skotu, který tvoří hlavní část živočišné výroby v regionu, dále potom chovem prasat a výkrmu kuřat.

Největším podnikem co se týče živočišné výroby na území SO ORP Chotěboř je podnik Zemědělská a.s. Krucemburk, který k 20. 4. 2017 choval 2 782 kusů skotu z toho 1 000 dojných krav, 574 kusů prasat a 38 700 kusů brojlerů. Zemědělský podnik Zemědělská a.s Krucemburk vyrobil za rok 2016 6,3 mil litrů mléka. Druhým významným chovem skotu je chov zemědělského podniku ZS Vilémov a.s, v roce 2016 měl jeho chov 1 200 kusů skotu.

5.1.3 Příjemci dotací

V tabulce číslo 6 můžeme vidět příjem dotací jednotlivých zemědělských právnických subjektů za rok 2015 podle seznamu příjemců dotací Státního zemědělského intervenčního fondu. Za rok 2015 čerpala nejvíce dotací společnost Zemědělská a.s Krucemburk, největší dotace byla z EU z programu EZFRV na výstavbu bioplynové stanice a to 11 117 250 Kč (SZIF, 2017 [online]).

Tab. 6 Příjmy z dotací zemědělských podniků právnických osobo v SO ORP Chotěboř v roce 2015

Příjemce dotace	Kč
Zemědělská a.s Krucemburk	47 138 111,29
ZS Vilémov a.s	33 302 054,28
DVPM Slavíkov	23 192 921,42
Zemědělské družstvo Maleč	15 530 681,77
Zemědělské družstvo Nová ves-Víska	10 549 521,50
Statek Doubravka s.r.o.	10 341 582,23
Statek Horní Studenec s.r.o.	6 179 695,96
Ranč 3x/D spol. s.r.o.	2 642 316,00

(Zdroj: SZIF)

5.2 Soukromé zemědělství v SO ORP Chotěboř

Podle evidence SZIF se na území SO ORP Chotěboř nachází 24 soukromých zemědělců. Z velké části se jedná o malé farmy, které vznikly v polovině devadesátých let dvacátého století. Za zmínku stojí nedávno založená minimlékárna soukromého zemědělce Miloslava Čermáka, která zpracovává mléko čistě z vlastních zdrojů. Minimlékárna vyrábí sýry, tvarohy, jogurty a jogurtové nápoje. Tyto výrobky potom distribuuje do několika obchodů na havlíckobrodsku. Mezi nejmladší soukromé zemědělce v SO ORP Chotěboř patří soukromé zemědělství Kamila Bronce - Salaš Hájek. Ten se zabývá chovem ovcí a krav plemene Highland, dále potom provozuje penzion s restaurací.

6 SWOT analýza

Pro lepší nastínění budoucího rozvoje zemědělství na vybraném území byla zpracována SWOT analýza. SWOT analýza nám charakterizuje silné a slabé stránky území a jeho možné příležitosti a ohrožení. SWOT je zkratka počátečních anglických slov, S jako strong (silný), W jako weak (slabý), O jako opportunity (příležitost) a T jako threat (hrozba).

Silné stránky	Silná tradice zemědělství, vysoký podíl lesů, kvalitní životní prostředí, v jižní části obvodu kvalitní půda k intenzivnímu zemědělství,
Slabé stránky	Špatná dopravní dostupnost, okrajový obvod kraje, absence větších sídel, klimatické podmínky, nekvalitní půda, nadmořská výška, téměř absolutní absence PR,
Příležitosti	Rozvoj cestovního ruchu a agroturistiky, pěstování bio potravin, ekozemědělství, stále se rozvíjející řemeslné trhy, čerpání evropských dotací, možnost propagace
Hrozby	Stárnutí obyvatelstva pracujícího v zemědělství, nezájem mladých o práci v zemědělství, stále rostoucí zástavba na orné půdě, malé výnosy z ha, nevzdělanost a neochota se učit u starších zemědělců

Závěr

Hlavními cíly práce bylo popsat a zhodnotit fyzicko-geografické a socioekonomické podmínky pro zemědělství v SO ORP Chotěboř. Tento region nemá pro zemědělství moc příznivé podmínky, nachází se v klimatických oblastech MT 2 a MT 3, jeho půdní pokryv není použitelný pro intenzivní zemědělskou činnost, až na jižní okraj správního obvodu. Na území správního obvodu se také nachází nepříznivé oblasti pro zemědělství a to konkrétně oblasti OA, OB a HB. Na území obvodu se také nachází dvě CHKO, která omezují lidské zásahy v krajině.

Před rokem 1989 na území obvodu hospodařila menší JZD a Státní statek Chotěboř. Ten byl nejvýznamnějším zemědělským podnikem na tomto území. Jeho rozstlinná výroba byla především orientována na pěstování obilovin a brambor, živočišná výroba potom představovala chov skotu, prasat a brojlerů.

Po roce 1989 prošlo zemědělství procesem transformace. Státní statek byl postupně privatizován a vzniklo z něj několik samostatných subjektů, ten nejvýznamnější je Statek Doubravka. Největší JZD v období se privatizovala v soukromé subjekty. Po roce 1989 začínají v regionu podnikat i menší soukromí zemědělci, jsou to většinou restituenti, kteří navazují na tradici zemědělské výroby svých předků. Proces privatizace a restituce na území obvodu můžeme hodnotit velmi kladně, proces byl rychlý a efektivní. Až na většinou špatný stav vrácených objektů.

Vstupem České republiky do EU muselo české zemědělství přejít na společnou zemědělskou politiku, kdy zemědělci mají možnost dosáhnout na finance z evropských fondů a i na další dotace. Tato politika také ale klade velký důraz na rozvoj venkova, což lze hodnotit velmi kladně.

Zemědělská výroba má v SO ORP Chotěboř velkou tradici. Pro budoucí vývoj je třeba se zaměřit na efektivní čerpání evropských dotací, poté na rozvoj venkova. Hlavní zemědělskou příležitostí v této obci s rozšířenou působností je ekologické zemědělství, protože má obvod vysoce kvalitní životní prostředí. Další příležitostí pro tento region – dosud ne tolik využívanou - je agroturistika, kterou se zde zabývají pouze pár zemědělců např. majitelé Salaše Hájek.

Summary

The main aim of this thesis was to describe and assess physical-geographic and social-economic conditions of the agriculture in the Chotěboř administrative district. This region is not much suitable for the agriculture. It's located in the climate areas MT 2 and MT 3. It's soil cover is not useful for the intensive agriculture except for the southern part of this administrative district. In the district several areas which are not useful for the agricultural purposes are located, in particular the areas OA, OB and HB. Two protected landscape areas which inhibit human interventions are also located here.

Before 1989, small single agricultural cooperatives and Chotěboř State Farm were farming this area. The Chotěboř State Farm was the most significant agricultural enterprise in the area. Its crop production was focused on growing cereals and potatoes. Its animal production was focused on cattle, pig and broiler breeding.

After 1989 the whole agriculture was transformed. The Chotěboř State Farm was privatized and divided into several independent subjects out of which Doubravka Farm is the most significant one. The biggest single agricultural cooperatives in the district were privatized into private subjects. After 1989 small private farmers appeared. Most of these farmers got their farms in the restitution and had a chance to continue in their ancestors agricultural tradition. The privatization process and restitution are being perceived as positive. It was very fast and effective. Nevertheless, most of the restituted property was in a very bad condition.

After entering the European Union the Czech Republic had to adopt common agricultural policy in which people working in agriculture can draw subsidies and get finances from various European funds. This policy emphasizes rural development which is very positive.

Agricultural production in the Chotěboř administrative district has a long tradition. In the future it's necessary to be focused on effective drawing of European subsidies and on the rural development as well. The main agricultural opportunity in the area is the ecological agriculture since the whole area has very good environment. Agrotourism has a big potential too. Up to now just few farmers work in agrotourism – i. e. farmers in Salaš Hájek.

Seznam literatury

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/>

Asociace soukromého zemědělství [online]. [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <http://www.asz.cz/>

BIČÍK, Ivan a Vít JANČÁK. *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, 2005. ISBN 80-86561-19-4.

Český hydrometeorologický ústav [online]. [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.portal.chmi.cz/>

Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

DEMEK, Jaromír; MACKOVČIN, Peter, a kolektiv. *Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny*. 2. vyd. Brno: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2006. 582 s. ISBN 80-86064-99-9.

Farmy.cz: zemědělské nemovitosti [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.farmy.cz/>

JELEN, Stanislav. *ZMĚNY V POZEMKOVÉ DRŽBĚ A TRANSFORMACE ZEMĚDĚLSTVÍ ČR* [online]. In: . s. 5 [cit. 2017-04-07].

LUDVÍK, Bedřich. *Zpět k pramenům: putování k neznámým pramenům známých řek*. Praha: Mladá fronta, 2005. ISBN 80-204-1196-8.

Město Chotěboř [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <https://www.chotebor.cz>

NEŠPOREK, Martin. *Výsledky transformace a současný stav zemědělství v sv čísti Chko Beskydy*. Brno, 2011. *Bakalářská práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce Doc. RNDr. Antonín Věžník, CSc.*

Povodí labe: Hladina vody v nádržích [online]. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.pla.cz/portal/nadrze/cz/pc/CelkovaMapa.aspx?data=1>

Quitt, E.: *Mapa klimatických oblastí ČSR 1:500 000*. GÚ ČSAV, Brno, 1971

Sedláček, J., Janderková, J., Šefrna, L. *Atlas krajiny České republiky*. Ministerstvo životního prostředí České republiky, Praha: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, Průhonice, Praha, s. 134–135

Situační a výhledová zpráva: Půda [online]. Ministerstvo zemědělství, 2015 [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/442693/SVZ_Puda_2015.pdf

Státní zemědělský intervenční fond [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: www.szif.cz

ŠTOLBOVÁ, Marie. *Problematika méně příznivých oblastí*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 2007. ISBN 9788086671475.

TOMÁŠEK, Milan. *Půdy České republiky*. 4. vyd. Praha: Česká geologická služba, 2007. ISBN 978-80-7075-688-1.

VALENTOVÁ, Zuzana. *Transformace zemědělství v ČR*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarikova Univerzita. Vedoucí práce Doc. Ing. Libor Žídek, Ph.D..

VĚŽNÍK, A. 1987 *Geografie zemědělství I*. 1. vyd., Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1987. 93 s.

VĚŽNÍK, Antonín a Hana SVOBODOVÁ. 2012. Vývoj zemědělství kraje Vysočina pod vlivem Společné zemědělské politiky EU. *Geographia Cassoviensis*. (6): 81-92

VOŠTA, Milan. Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice. *Současná Evropa* [online]. Vysoká škola ekonomická v Praze: Oeconomica, 2010, **2010**(2), 127 - 142 [cit. 2017-05-01]. ISSN 1804-1280. Dostupné z <https://www.vse.cz/se/cislo.php>

ZADRAŽIL, Petr. *Vývoj zemědělství na území ohospodařovaném bývalým státním statkem Chotěboř v rozmezí let 1945-2013* [online]. Praha, 2011 [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/112461>. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Doc. RNDr. Ivan Bičík, CSc.

Seznam příloh

- Příloha 1   Tab. 1 Počet obyvatel a rozloha v obcích SO ORP Chotěboř k 31. 12. 2016
- Příloha 2   Tab. 2 Struktura půdního fondu v SO ORP Chotěboř k 31. 12. 2016
- Příloha 3   Obr. 1 Statek Doubravka
- Příloha 4   Obr. 2 Typická krajina SO ORP Chotěboř
- Příloha 5   Obr. 3 Obce SO ORP Chotěboř
- Příloha 6   Obr. 4 Cena půdy v SO ORP Chotěboř
- Příloha 7   Obr. 5 LAF oblasti v SO ORP Chotěboř
- Příloha 8   Obr. 6 Lokalizace zemědělských podniků právnických osob v SO ORP Chotěboř

Příloha 1

Tab. 1 Počet obyvatel a rozloha v obcích SO ORP Chotěboř k 31. 12. 2016

obec	počet obyvatel	rozloha v ha
Bezděkov	259	535,28
Borek	125	659,44
Čachotín	178	630,27
Čečkovice	82	242,90
Dolní Sokolovec	77	284,16
Heřmanice	59	454,34
Chotěboř	9 343	5 404,82
Jeřišno	281	1 017,75
Jílem	127	644,41
Jitkov	234	455,94
Klokočov	126	221,55
Kraborovice	97	527,12
Krucemburk	1 567	2 915,51
Lány	52	203,93
Libice nad Doubravou	868	2 195,93
Maleč	672	1 210,32
Nejepín	67	378,35
Nová Ves u Chotěboře	553	1 242,26
Oudoleň	373	647,77
Podmoklany	138	421,61
Rušinov	176	757,28
Sedletín	275	726,74
Slavětín	116	218,99
Slavíkov	296	1 274,30
Sloupno	42	185,68
Sobíňov	721	605,73
Uhelná Příbram	516	2 181,42
Vepříkov	326	1 141,39
Vilémov	976	2 457,37
Víska	185	385,22
Ždírec nad Doubravou	3 143	2 672,97

(Zdroj: Český statistický úřad)

Příloha 2

Tab. 2 Struktura půdního fondu v SO ORP Chotěboř k 31. 12. 2016

obec	rozloha v ha				
	zemědělská půda	lesní půda	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní plochy
Bezděkov	379,26	86,49	14,24	7,36	47,93
Borek	423,41	185,61	5,87	8,22	36,32
Čachotín	463,81	136,31	4,38	6,20	19,56
Čečkovice	199,94	31,26	3,03	2,63	6,05
Dolní Sokolovec	79,10	191,48	1,57	2,63	9,38
Heřmanice	337,20	89,38	8,67	4,13	14,55
Chotěboř	3 197,17	1 599,97	72,82	106,49	426,78
Jeřišno	572,51	375,37	18,31	11,24	40,32
Jílem	403,75	203,26	18,14	4,95	14,31
Jitkov	367,03	58,37	3,55	5,51	21,48
Klokočov	156,99	32,62	8,10	5,00	18,83
Kraborovice	406,42	78,38	5,80	6,40	30,13
Krucemburk	1 045,71	1 622,04	116,20	29,52	102,05
Lány	173,49	15,93	0,64	2,62	11,24
Libice nad Doubravou	1 321,50	706,71	21,79	22,12	123,83
Maleč	797,49	308,63	21,05	17,12	66,03
Nejepín	310,62	44,96	7,18	2,45	13,64
Nová Ves u Chotěboře	826,47	314,50	27,45	14,16	59,68
Oudoleň	547,82	57,79	3,03	9,21	29,92
Podmoklany	303,27	79,35	2,13	4,48	32,38
Rušínov	287,07	423,71	6,50	7,15	32,85
Sedletín	581,60	101,82	1,24	9,04	33,05
Slavětín	169,78	38,05	0,28	2,74	8,41
Slavíkov	765,56	400,04	28,26	12,89	67,56
Sloupno	134,43	30,88	1,27	2,04	17,06
Sobíňov	507,56	22,55	10,19	10,44	55,01
Uhelná Příbram	1 310,81	737,43	29,14	21,97	82,07
Vepříkov	756,01	325,99	11,58	10,34	37,47
Vilémov	1 717,24	546,97	29,41	35,99	127,75
Viska	308,13	45,78	6,49	5,66	19,46
Ždírec nad Doubravou	1 461,69	910,60	37,54	52,86	210,28

(Zdroj: Český statistický úřad)

Obr. 1 Statek Doubravka (Petr Málek, 2017)

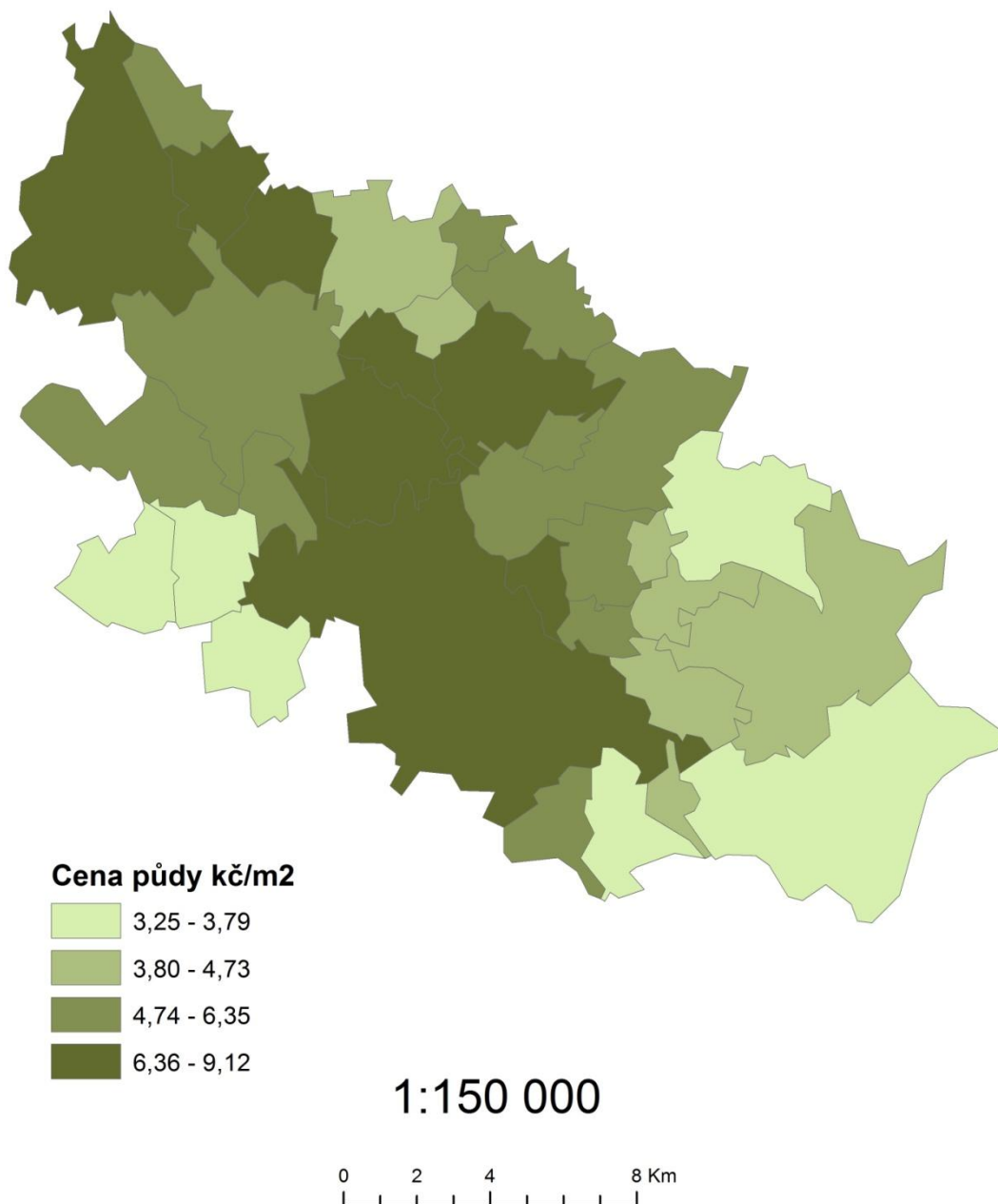
Obr. 2 Typická krajina v SO ORP Chotěboř (Petr Málek, 2017)

SO ORP CHOTĚBOŘ

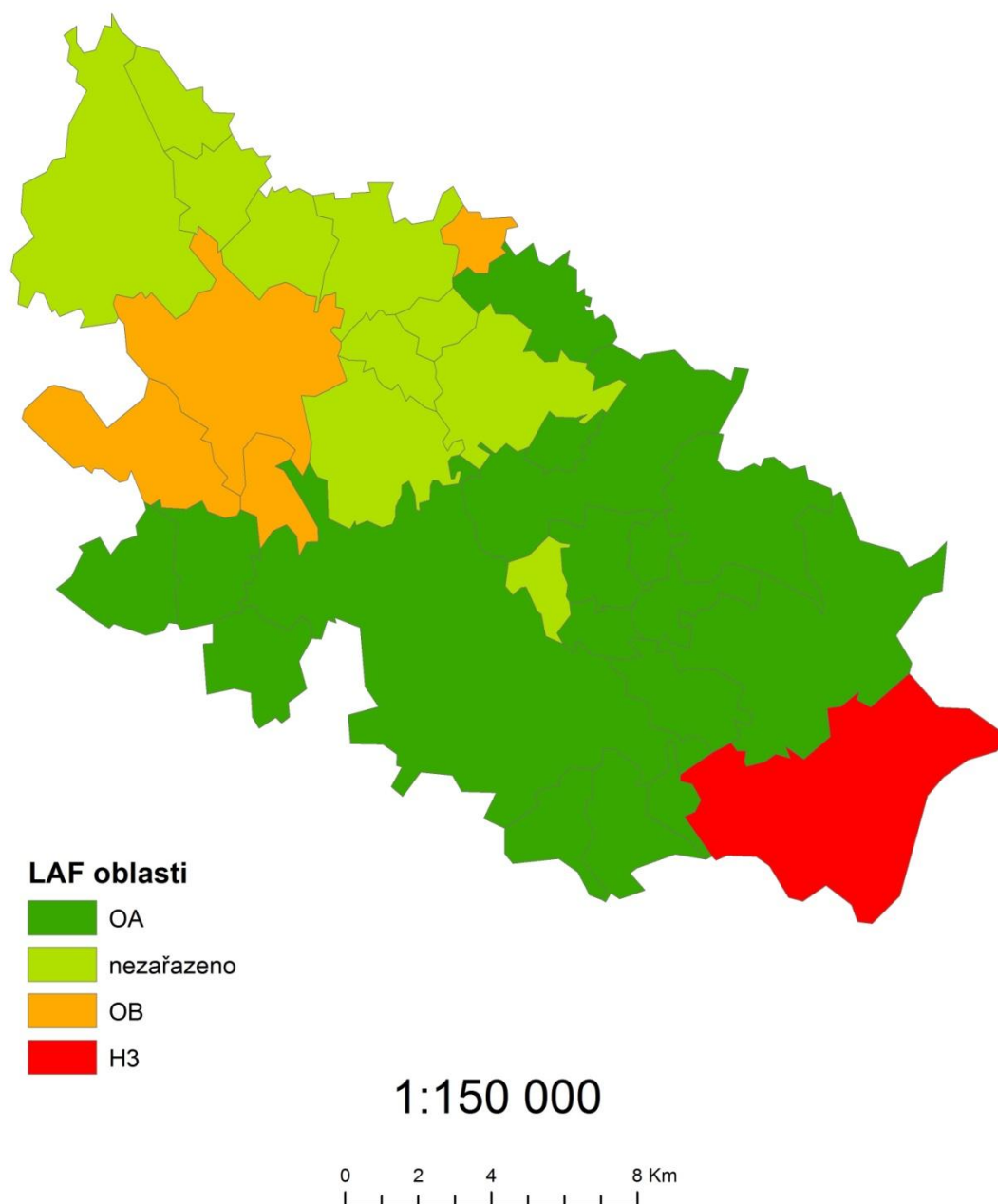
Petr Málek
Olomouc, 2017

Cena půdy v SO ORP Chotěboř v roce 2016

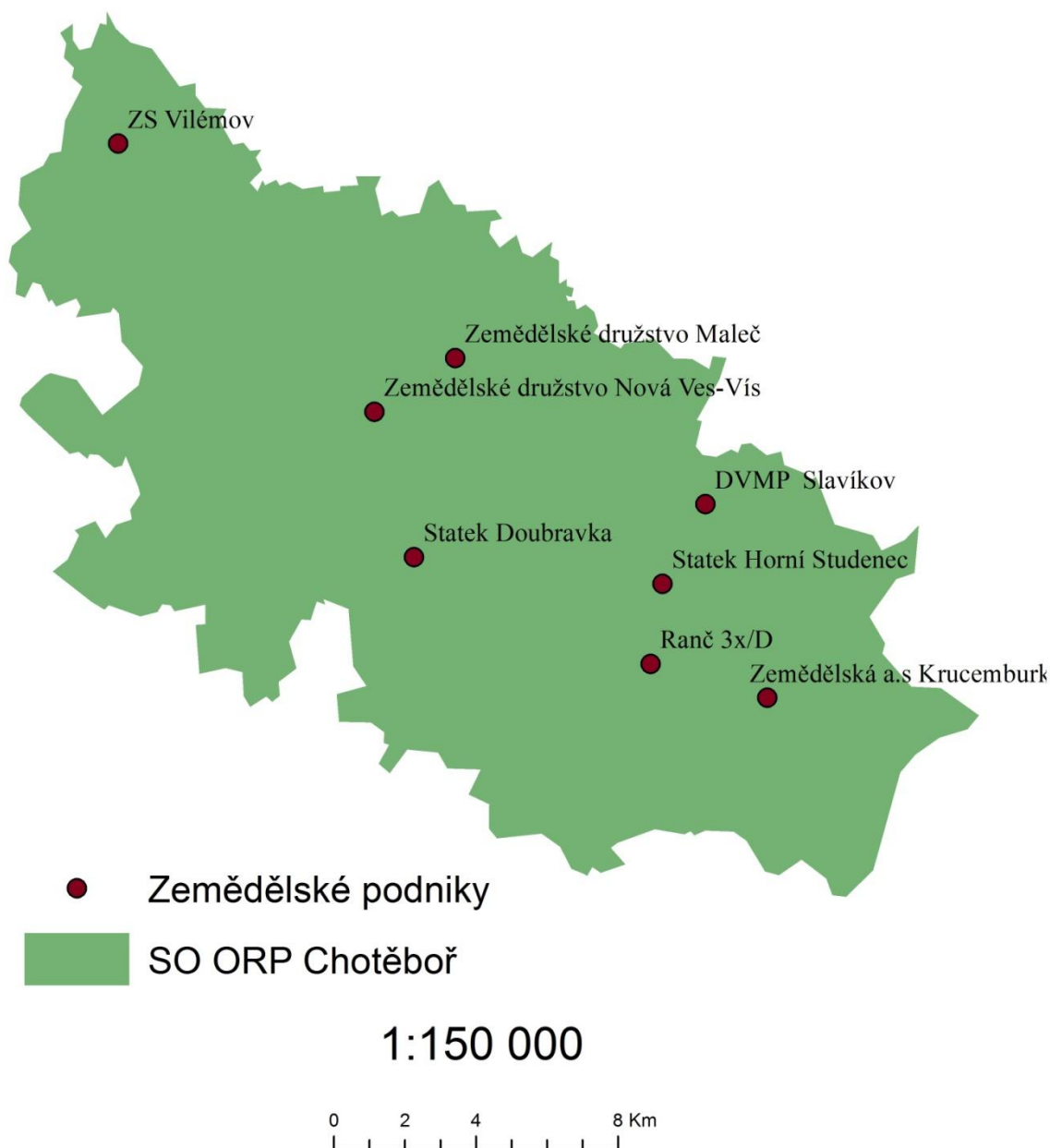
Petr MÁLEK
Olomouc, 2017

LAF oblasti v SO ORP Chotěboř

Petr MÁLEK
Olomouc, 2017

Lokalizace zemědělských podniků právnických osob v SO ORP Chotěboř

Petr MÁLEK
Olomouc, 2017